HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הכא כתב בהן יד ורגל[ג] בדם האשם לעיל מיניה: **חד.** על בהן בין דיד בין דרגל: **להכשיר צדדין.** של בהן דדרשינן לקמן (דף לז.) על בסמוך לכלמיב[ב] ועליו מעה מנשה: **וחד.** על בהן בין דיד בין דרגל לפסול צידי צדדין בשר התמתון שכנגד הכף דעל אמרינן ולא תחת: **על דם האשם.** דעשיר ועל מקום דם האשם דעני: **למה לי.** כלומר תרי קראי למה לי בשלמא חד כתביה לאשמעוינן דימן שמן על הדם ולא אצבע אלא אלא יא] מקום דם למה לי: **הוה אמינא איתיה אין.** איתיה לדם יתן השמן אבל נתקנה הדם לא יתן השמן: יב] **הוה אמינא.** בין שמן לבהן וליפסל דרחמנא אמר על בהן להכי אינטריך על דם: **אמר רבא כו'** יג] **וכתב ימנית בדם.** למה לי למיהדר ולמכתב ימנית בשמן יד] לא לכתוב לא בעני ולא בעשיר הכי דעל בהן יתירי אינטריכו דעני ודעשיר להכשיר צדדין ולפסול צידי צדדין אלא ימנית למה לי: **אלא אמר רבא.** ליתא למאי דאפיק קמיה דשמעא דפסול מדרשא דאריבעה שמאלית דאם כן ימנית טו] דבין שמן דעשיר בין שמן דעני למה לי אלא ימנית דשמן דעשיר להניח דרשא אחת: **יד יד לקמיה.** כתיב במצורע עשיר ידו הימנית יט) ולא איצטריך וכתיב בקמיה יד כ) וימלא כפו (ויקרא ט) מה יד מצורע ימנית אף דקמיה ימנית: **רגל.** טז] שמן דמצורע עשיר למידרס חליצה בנזירה שוה דרגל רגל דכתיב נמי בחליצה וחלצה נעלו מעל רגלו (דברים כה) מה רגל דמצורע ימנית אף חליצה ימנית: **ואוזן.** דשמן עשיר ולא איצטריך אמי למדרס אזן אזן דלריעה דכתיב ורצע אדניו את אזנו (שמות כא) מה דמצורע ימנית אף דלריעה ימנית והך גזירה שוה מפורשת בפ"ק דקדושין (ד' טו.). ודעני לא דרים להו רבא כדלקמן כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית כו': **שמאליה**[יז] **למאי אתא.** דעשיר לא איצטריך למאי אתא בשלמא קמא גופיה שמאלית ולא ימנית אלא תניינא למאי: **במקום** יח] **שנתרבתה שמאל.** כגון הכא דכתיב לעיל שמאלית כל אבן שנתרבתה ימין להכי אתא שמאלית אחריינא דעשיר גופיה דשיבה עליו הכתוב לעבב שמאלית ולא ימנית. ואי קשיא הוי מיעוט אחר מיעוט לאו פירכא היא דשמאלית קמא לאו מיעוט הוא דכיון דקיימא לן ג"ש דיד יד לקמיה הוה אמינא נמי דגרוש ג"ש יט) הא כף דתיהוי ימנית ואיצטריך למיכתב שמאל ולאכשורי שמאל ולעולם כל אבן ימין להכי כתב רחמנא שמאלית אחריינא למעוטי ימין: **ואידך שמאלית דעני.** כ) מיותר למאי אתא: **שנתחדש בה.** כא) ופרשת עני נתחדש קרבן עולה ויורד: **קס"ד אצבע וכהונה בעינן.** דלא אמרינן ימין אלא אם כן [כתיב] אצבע וכהונה כגון חטאת דכתיב ביה ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו (ויקרא ד) ומצורע עשיר כתיב ביה ונתן הכהן מן האשם על תנוך אזן מצורע ימין ורגל ימין (ויקרא יד) ולא אמרינן בתורת הכהנים מה אצבע וכהונה בכל מקום דכתיב ביה ונתן הכהן מן הדם על תנוך אזן מצורע ימין ורגל ימין (ויקרא יד) בהולכת אברים הרגל של ימין היה מוליך בשמאל משום דאמרינן במסכת יומא (דף לא:) סדר אברים הראש והרגל היה נוטל בצד אחת והאי רגל מדאזיל בהדי ראשא ולאי רגל בד] ימין הוא דחשיב הלכך הראש שהוא כצד אחת וחשוב היה מוליך בימין והיכך בשמאל ואע"ג דכתב בהו הכהן: ומשני **לעולם אי אצבע אי כהונה.** וכי אמרינן אינה אלא ימין בדבר המעכב כפרה דומיא דהזאות דמצורע לאפוקי הולכה דלא מעכבא דאפשר בה] נפשוט ונתמא אבל הכהן אי נמי אם יש כהנים הרבה יוציאו זה לזה: **והא קבלה דמעכבא כפרה.** דאי אפשר שלא יתקבל הדם בכלי וכתב בה כהונה והקריבו בני אהרן את הדם (ויקרא ו) ואמרינן בתורת הכהנים **תריתי בעי.** אצבע וכהונה וכי קאמר ריש לקיש אי אצבע אי כהונה לרבנן בו] קא אמר כלומר מדרבי שמעון פרכת בתמיה: **תריתי בעי.** אצבע וכהונה וכי קאמר ריש לקיש אי אצבע אי כהונה לרבנן בו] קא אמר דפסול: **יד אינה אלא ימין.** דגמר מידו הימנית דמצורע [ויקרא טו] ולקח מדם הפר והזה באצבעו הרי אצבע בלא כהונה: **כהונה בעינן אצבע.** דלא כתב כהן אינו אלא ימין ומשכחת לה באחרי מות [ויקרא טו] ולקח מדם הפר והזה באצבעו הרי אצבע בלא כהונה: **כהונו.** בנגדי כהונה: לרבי שמעון אף על גב דכתיב כהונה לא אמרינן ימין אלא אם כן כתב אצבע בח] משום הכי מכשיר בקבלה: **בקבלה.** בנגדי כהונה:

פליג

מדרשא דשמאלית דר' זירא דבשלמא אי לאו דרשא דר' זירא לא הוי קשיא ליה דאצטרכו כולהו לגופיה ימנית ולא שמאלית אבל מאחר דדרשת שמאלית לגלויי דכל מקום שנאמר כף אינו אלא ימין כולהו הני ימנית דמצורע למאי אתי והאי דנקט בשמן מצורע לאו דוקא ה"ה נמי דקשיא ליה מאותם דכתיב בדם ומשני חד להכשיר כו' על דם האשם ועל מקום דם האשם למה לי אדרבי זירא פריך דבשלמא אי לאו דדרשינן שמאלית לגלויי דכל מקום שנאמר כו' לא הוה פריך מידי דאז הוה אמינא דימנית דדם האשם דעשיר צריכי לגופייהו ועל מקום דם האשם דשמן אצטרך ליה ימנית דשמן בין דעני בין דעשיר חד להכשיר צדדין וחד ליפסול צידי צדדין אבל השתא דאמרת שמאלית לגלויי כל מקום שנאמר כו' ומיתתי ימנית דשמן להכשיר צדדין וליפסול צידי צדדין אם כן על דם האשם למה לי ומשני מצרך צריכי ואם תאמר לשתוק קרא מיניהו ומכילא שמעינן בין איתיה ובין נתקנה דמהיכי ממעטינן להו ר"ל דלא סגי דלא כתיב על דם דלא תימא חציצה היא ומאחר דלא כתיב על דם אצטרך נמי למכתב על מקום כמו שהולך ומפרש. אמר רבא כו' הא נמי אדרשה דרבי זירא דשמאלית פריך דבשלמא אי לאו דדרשא שמאלית לגלויי בעלמא נמי לא קשיא לך דאז הוה אמינא דימנית דדם בין דעני דבין דעשיר לגופייהו ולא דם האשם ועל מקום דם האשם דכתיב בשמן צריכי לייתורי דימנית דשמן בין דעני בין דעשיר חד להכשיר

ממצורע עשיר כתיב ביה ונטל הכהן אצבעו הימנית ומיניה יגפיון לכל היכא דכתיב כהן או אצבע שתאה עבודה בימין (חולין כב.). **והקריב הכהן את הכל וכו'.** נגי אברים כתיב והקרב והכרעים יחקר כתיב הקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה זו הולכת איברים לבבש. דאילו הקטרה בהדיא כתיב בקרא והקטיר המזבחה (חגיגה יא.). **הרגל של ימין בשמאל.** מי שזכה להעלות לבבש הרגש והרגל מקבל מיד המנחת אף הרגש כמיניו ואף רגל הימנית אף רגל הימנית דדם האשם דעשיר צריכי לגופייהו (יומא מח:). **הרגל של ימין.** נוטש ביד שמאל לבבש משום דרגל ימין קרב תחלה עם הראש כדקיימא לן בפ"ב דסדר יומא (דף כה.) והילכך מוליך הראש בימין שהוא חשוב והרגל בשמאל **ובית עורה לחרץ.** כלפי הצפון ומקום הנחתך כלפי המוליך דהכי שפיר שלא יראה הנחתך **בדבר המעכב כפרה.** דומיא דהזאה של מצורע או כגון קמיקה אבל הולכת אברים דלא מעכבא כפרה דשמן בין דעני בין דעשיר לאמר אתא אלא אמר כשר לא בעיא ימין **קבלה** ובין **הכהונה.** דכתיב בה הכהונה. דכתיב בה והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם ולא בעי קבלה אלא כהן אלא למה לי.

בקבלה הא כתיב בני אהרן ולא"כ אמאי כתיב בה כהן אי לאו לאגמורי אימיון אתא

מסורת הש"ס

ג) ס"פ ג"ג, ב) ל"ל לאמיהדר, ג) [זבחים כד:], ד) ל"ל דעשיר, ה) ס"פ ל"ג, ו) צפונות יט. ד"ק סד: [סוטה ג. בכורות מג.], ז) זבחים כד: ס"פ ל"ח. מנחות פג.] חולין כב., ח) לעיל ז. [זבחים כד:], ט) הקטיר המזבחה, י) [פסחים סה: זבחים ד. יד: כד: לה. עירובין קד. מגילה יא. יומא כז.], כ) זבחים כד: תמיד לא: [יומא מח:], ל) זבחים טו: כד., מ) [זבחים כד.], נ) [ורגל ימנית רש"ס], ס) [במדבר ב:], ע) [ויקרא יד:], פ) וים גורסים ימנלא את ידו דכתיב בפרשת אחרי [ויקרא טו] וקלי אהכבן שנתחבר וחינוך של כהן הוא בתמנתה, צ) כדם לא הוי ליפוין מסדרי מ. ג"ק, ק) עפיר. ל"ק,

תורה אור השלם

1. וּמִיַּתֵּר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפּוֹ יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית עַל דַּם הָאָשָׁם: ויקרא יד יז
2. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ד לד
3. וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן הַשָּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפּוֹ הַשְּׂמֹאלִית וְהִזָּה מִן הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְיָ: ויקרא יד טז
4. וְהַקְּרֵב וְהַכְּרָעִים יִרְחַץ בַּמַּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּבֶשׂ וְהַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ: ויקרא ט ג
5. וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְיָ וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא א ה

גליון הש"ס

גמ' יד יד לקמיצה. ע' לקמן דף לו ע"ב תוספות ד"ה יד:

מוסף רש"י

יד יד לקמיצה. בפרשת מצורע עשיר כתיב על תנוך אזן הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית ויקרא ויתירא הוא כדמפרש התם וקמאמר רבא יד דמצורע אתי לג"ש דגמיגמר יד דקמיצה מינה שתהא ימין, והיכא כתיב יד בקמיצה וימלא כפו ממנה לחליצה. שתהא ימין (בזבחים כד:). דגל רגל לחליצה. דכתיב ביה על בהן רגלו הימנית וקרא יתירא הוא דכיון דכתיב על דם האשם וכדם האשם כתיב בהבל ימנים, ולא הוי בעי למיהדר ומכתביה בשמן ומאמרינן במנחות בפרק קמא מופנה הוא למדרסיה יד יד לקמיצה רגל רגל לחליצה אזן אזן לריעה (בבמות נב:) דקרא דמצורע עני מיותר לגמרי כדאמרן דגמות בפ"ק יד יד לקמיצה רגל רגל לחליצה אזן אזן לריעה (שם קד.) ונאמר הלכן אזן מצורע עני שכל הפרשה לדרשה שהי נאמרה לעצמה כמצורע עשיר והוכפלה והכי אמרינן במנחות (קידושין סו.) דפרשת מצורע מופנה הוא הכיל דעני דכולהו כתיבין במצורע עשיר. (שבת קלא.). **כל מקום שנאמרה אצבע וכהונה אינה אלא ימין.** כגון הכהן או הכהנים קס"ד **אצבע וכהונה בעינן.** כגון אלו קרא דכתיב גבי זריקת מעלת ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וקאמר ר"ל דהכא ימין בעי דגמר ממצורע עשיר דכתיב ביה אצבע וכהונה ומפרש ביה ימין (בזבחים כד:). **אמר רבא או אצבע או כהונה.** וגמר ממצורע עני דכתיב ביה אצבע דר' זירא דשמאלית אבל מאחר דדרשת שמאלית לגלויי כל מקום שנאמר כף אינו אלא ימין כולהו הני ימנית דמצורע למאי אתי והאי דנקט בשמן מצורע לאו דוקא ה"ה נמי דקשיא ליה מאותם דכתיב בדם ומשני חד להכשיר כו' על דם האשם ועל מקום דם האשם למה לי אדרבי זירא פריך דבשלמא אי לאו דדרשינן שמאלית לגלויי דכל מקום שנאמר כו' לא הוה פריך מידי דאז הוה אמינא דימנית דדם האשם דעשיר צריכי לגופייהו ועל מקום דם האשם דשמן אצטרך ליה ימנית דשמן בין דעני בין דעשיר חד להכשיר צדדין וחד ליפסול צידי צדדין אבל השתא דאמרת שמאלית לגלויי כל מקום שנאמר כו' ומיתתי ימנית דשמן להכשיר צדדין וליפסול צידי צדדין אם כן על דם האשם למה לי ומשני מצרך צריכי ואם תאמר לשתוק קרא מיניהו ומכילא שמעינן בין איתיה ובין נתקנה דמהיכי ממעטינן להו דלא סגי דלא כתיב על דם דלא תימא חציצה היא ומאחר דלא כתיב על דם אצטרך נמי למכתב על מקום כמו שהולך ומפרש. אמר רבא כו' הא נמי אדרשה דרבי זירא דשמאלית פריך דבשלמא אי לאו דדרשא שמאלית לגלויי בעלמא נמי לא קשיא לך דאז הוה אמינא דימנית דדם בין דעני דבין דעשיר לגופייהו ולא דם האשם ועל מקום דם האשם דכתיב בשמן צריכי לייתורי דימנית דשמן בין דעני בין דעשיר חד להכשיר צדדין וחד ליפסול צידי צדדין אבל השתא דאמרת שמאלית לגלויי כל מקום שנאמר כו' ומיתתי ימנית דשמן להכשיר צדדין וליפסול צידי צדדין אם כן על דם האשם למה לי ומשני מצרך צריכי ואם תאמר לשתוק קרא מיניהו ומכילא שמעינן בין איתיה ובין נתקנה דמהיכי ממעטינן להו דלא סגי דלא כתיב על דם דלא תימא חציצה היא ומאחר דלא כתיב על דם אצטרך נמי למכתב על מקום כמו שהולך ומפרש. לשון תוספות מהר"פ:

סד א מיי' פ"ז מהל' מעה"ק הלכה יא:
סה ב מיי' פ"ח מהל' כלאים מקדש הל' יח:

שיטה מקובצת

ג) תיבות דהא כתב על דם האשם נמחק: ב) ועל מקום דם האשם למאי אתו הנהו צריכי: ג) תיבות על דם האשם נמחק: ד) מקום דם: ה) הימנית דכתיבי בשמן דמצורע ל"ל: ו) תיבת הני נמחק: ז) שמאלית למאי אתא והשאר נמחק: ח) וטבל נ"א והזה הכהן באצבעו הימנית: ט) בשמאל פסול. תימה מאי פריך היינו גז"ש דיד יד לקמיצה ושמא י"ל דפריך מקדוש קומץ: י) קבלה דדבר המעכב כפרה הוא ותנן קבל כו' השאר נמחק: יא) אלא אידך למה לי והס"ד: יב) מה"ד אימא הוי: יג) וכתיבא ימנית: יד) תיבות לא לכתוב נמחק: טו) ימנית דשמן בין דעשיר בין דעני למה לי ותיבת דבין נמחק: טז) רגל דמצורע עשיר כו' דכתיב בהליצה וחלצה וגו' אף רגל דחליצה ימנית הס"ד ומה"ד אזן דמצורע דשמן: יז) שמאלית דעשיר: יח) כגון א) שלא נתרבתה שמאל בכל שאר קרבנות נתרבתה ימין כדאמרינן לקמן כ"מ שנאמר אצבע או כהונה אינו אלא ימין הס"ד ומה"ד מקום שנתרבה שמאל כגון: יט) דהאי (אכף) (כף): כ) דעני דמייתר: כא) ובפרשת עני: כב) ממצורע עשיר. נ"א עני דכתיב ביה והזה הכהן באצבעו הימנית מה אצבע וכהונה דהכא ימין אף דעלמא נמי ימין ואע"ג דבעשיר נמי כתיב וטבל הכהן את אצבעו הימנית מההיא לא במרינן דלגופיה איצטרך אבל הזאתו דעשיר דכיון דכל דרך הלכך מינה גמרינן: כג) מה"ד והרי קמיצה בקמיצה כתיב כהונה וקמץ הכהן הס"ד ומה"ד ותנן במס' תמיד גבי הולכה: כד) דראי רגל של ימין הוא דחשיב הלכך הראש שהוא דבר חשוב היה מוליך בימין והיכך בשמאלו הס"ד ומה"ד ובית עורו לחוץ מקום החתך היה כנגד האיש כדי שלא יראה מבחוץ שיגיעל הוא קתני מיהא הולכה בשמאל אע"ג דכתב כו': כה) דאפשר לשחוט ולנתח: כו) לרבנן קאמר דאמרי פסול: כז) עני ותיבת עשיר נמחק: כח) אצבע בהדה משום: כט) ואידי על דם או אידי ואידי על מקום. ולפרש"י קשה דאי לא הוי כתיב אלא חד לא הוי דרשינן להכשיר צדדין ולפסול צידי צדדין: ל) לפירוש הקונטרס. לשיטת הקונטרס קשה טובא חדא (דא"כ הא) דא"ל ר"י לרבי זירא לא קאי אדרשא דרבי זירא אלא מתוך שהתחיל לדרוש הפרשה קדרוש נמי הא אבהן ידו ולא משמע כן אלא משמע דקאי משום דרבי זירא דריש שמאלית למימר כאן שמאלית דר' ועוד דפי' על בהן ידו כו' למה לי כיון דכתיב על דם האשם אם כן הו"ל לפרש לתלמודא מתחלה מאחר דכתיב על דם האשם ועל מקום דם האשם כו' כמו שמפורש בסוף. ועוד דפי' ימנית דעני נשנית משום דבר שנתחדש בה א"כ הו"ל לפרושי בהדיא כמו שפפרש בשמאלית. ועוד כי היכא דקשיא ליה על בהן ידו למה לי ה"נ הו"ל למיפרך על אזן תנוך למה לי שהוא ראשון בפסוק. לכך פי' ר"י דכולהו הני פירכא קיימי אהא דדריש רבי זירא שמאלית לומר הא כל מקום כו' וה"פ כיון דדרשת ב"מ כו' אם כן כולהו הני ימנית דכתיב במצורע למה לי דכיון דכתיב דיומנע הם

ל) תיבות על מקום או מידי ואידי בב] על סי: **אמר רבא מאחר דכתב על דם כו' וכתיבא ימנית בדם על בהן ידו הימנית כו'** למה לי. דנהי דעל בהן דעני ודעשיר צריכין לגדדין ולצידי גדדין מ"מ ימנית למאי אתא אלא אמר רבא יד יד לקמיה דשמן דמצורע עשיר ועני דלכתוב לא בעני ולא בעשיר דכתיב בהליצה ולא בעני ולא בעשיר דכתיב בהזאה דמצורע עשיר ועני דלא בעי בהן ידו דהוי דומיא דכף לא הוה אמינא דרגל דמצורע ימנית אף דקמיה ימנית דכתב בשמן דמצורע ק) עני למה לי ואיני יכול לייסבו יפה וצריך לדקדק בו: **שמאל למאי אתא.** משמאל שני דעשיר קא בעי דקמא אתא לגופיה להכשיר שמאל ומשני דאתא למעט ימין ולמיעוט אחר מיעוט דגרבי ימין אין לדרוש דא"כ לא לכתוב אלא חד והדר בעי ואידך שמאל למאי אתא הייגו דעני: **והרי** כתיב דהא כתב על דם האשם ועל מקום דם האשם למאי אתו. פירוש דלכתוב לו מידי ואידי על מקום לו